

DÜVEYHİ

BİBLİYOGRAFYA :

Harîrîzâde, *Tibyân*, I, vr. 66^a-70^b; Hüseyin Vassâf, *Sefîne*, I, 250-251; A. Le Chatelier, *Les Confréries musulmanes du Hedjaz*, Paris 1887, s. 92-97; J. S. Trimmingham, *Islam in Ethiopia*, London 1952, s. 235-243; a.m.f., *Islam in the Sudan*, Oxford 1965, s. 199, 230-231; a.m.f., *The Sufi Orders in Islam*, Oxford 1971, s. 120-121; B. G. Martin, *Muslim Brotherhoods in 19th Century Africa*, New York 1976, s. 178-179; F. De Jong, *Turuq and Turuq Linked Institutions in Nineteenth Century Egypt*, Leiden 1978, s. 111; a.m.f., "Al-Duwayhi", *El² Suppl.* (İng.), s. 278-279; Emîn er-Reyhânî, *Mülûkû'l-'Arab*, Beyrut 1987, I, 303-304; Rex S. O'fahey — Ali Salih Karrar, "Enigmatic Imam: The Influence of Ahmad Ibn Idris", *IJMES*, XIX/2 (1987), s. 212; Enrico Cerulli, "Somali", *IA*, X, 757.

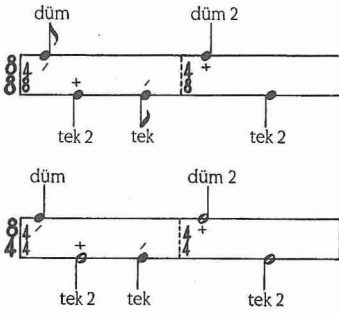
RIZA KURTULUŞ

DÜYEK

(دويك)

Türk müsikisi usullerinden.

Farsça "dü" (iki) ve "yek" (bir) kelimelerinden meydana gelmektedir. Türk müsikisinde en çok kullanılan usullerden biridir. Sekiz zamanlı ve beş vuruşlu bir küçük usuldür. İki adet dört zamanın veya başka bir ifade ile iki sofanın birleşmesinden meydana gelmiştir. 8/8'lik birinci ve 8/4'lük ikinci mertebeleri kullanılmıştır. Bunlardan ikinci mertebesine "ağır düyek" adı verilir. Bu mertebelerin şematik gösterilişi şöyledir:

Daha çok ilâhî ve şarkılarla bazı peşrevlerin ölçüldüğü birinci mertebesi, özel usullerle ölçülme mecburiyeti olmayan küçük büyük hemen her tür formda kullanılmıştır. İkinci mertebesiyle de peşrev, kâr, beste, şarkı gibi din dışı ve Mevlîvî âyini (özellikle 1 ve 3. selâmlar), tevşih, ilâhî gibi dinî formlar ölçülmüştür.

BİBLİYOGRAFYA :

Ezgi, *Türk Musikisi*, II, 32-34; Arel, *Türk Musikisi*, s. 37; Özkan, *TMNÜ*, s. 588-589; Rauf Yekta, *Türk Musikisi*, s. 101-102, 108; Sadeddin Heper, "Türk Musikisinde Usuller", *MM*, sy. 345 (1978), s. 12.

İSMAİL HAKKI ÖZKAN

DÜYÜN-ı UMÜMİYYE

(دیون عمومی)

Osmanlı genel borçlarına ve bunların ödenmesi için kurulan teşkilâta verilen ad.

Osmanlı devlet adamları, sık sık ortaya çıkan para darlığına ve bütçe açıklarına rağmen dışarıdan borç para almaktan şiddetle kaçınmışlardır; Tanzimat'tan önce bu konudaki birkaç teşebbüs de başarısız kalmıştır. Fakat XVIII. yüzyılın ikinci yarısında sanayi devrimiyle birlikte gelişen Avrupa sermaye çevreleri, Osmanlı ülkesine sadece mal satmakla yetinmeyip sermaye yatırımlarını da aramaya başladılar. Büyük bankalar tarafından çıkarılan ve küçük tasarruf sahiplerince satın alınan tahviller aracılığı ile devletlere borç vermek, kazançlı bir iş olması yanında borç alan ülkeyi malî kontrol altına almayı da kolaylaştırıyordu. Bu yüzden İngiltere ve Fransa, Osmanlı Devleti'ni bir borç kışkacına sokmak için çeşitli yollardan baskı yapıyorlar, bir taraftan da Tanzimat reformlarının başarısından söz ederek Batılı sermaye çevrelerinin güvenlerini arttırmaya çalışıyorlardı. Mustafa Reşid Paşa, 1850-1851 malî yılında hazinenin masrafları dahi ödeyemeyecek duruma gelmesi üzerine ilk dış borç anlaşmasını imzaladı. Fakat Sultan Abdülmecid'in eniştesi Fethi Ahmed Paşa ile Damad Mehmed Ali Paşa'nın dış borçlanmanın doğuracağı tehlikeler konusunda padişahı uyarımları üzerine anlaşma onaylanmadı. Hazine 2.200.000 Osmanlı lirası teminat ödeyerek anlaşmayı feshetti.

Rusya'nın Akdeniz ticaretini ele geçirmesinden çekinen İngiltere ve Fransa'nın da kışkırtmalarıyla başlayan Kırım Harbi (1853-1856) Osmanlı maliyesini daha da sarstı. Osmanlı yöneticileri, ordularıyla Osmanlı Devleti'ni destekleyen İngiltere ve Fransa'nın kredi açma konusundaki tekliflerini kabul ederek ilk borç anlaşmasını 24 Ağustos 1854 tarihinde imzaladılar. Böylece Osmanlı malî tarihinde dış borçlanma dönemi başlamış oldu. Alınan borç savaş giderlerini karşılamadığı için 27 Haziran 1855'te ikinci bir anlaşma imzalandı. Mısır vergisi, Suriye ve İzmir gümrükleri gelirleri bu iki borca teminat olarak gösterildi.

Dış borçlanma Osmanlı yöneticilerine kolay geldiği için kısa zamanda alışkanlık haline aldı. 1854'ten 1874'e kadar on beş dış borç anlaşması imzalandı. Dev-

let dışarıya ana para olarak 238.773.272 Osmanlı lirası borçlandığı halde tahvillerin düşük fiyattan satılması ve komisyon masrafları yüzünden eline 127.120.220 Osmanlı lirası geçmiştir. Bu dönemde sadece 1855 tahvilleri esas değerinden fazlaya (% 102.6) satıldığı için ele geçen miktar fazla olmuştur. Aynı dönemde alınan dış borçların sadece % 7,8'i Rumeli demiryolu yatırımlarına harcanmıştır. Büyük kısmı ise bütçe açığının kapatılması, iç ve dış borç taksitlerinin ödenmesi, değerini yitiren kâğıt ve bakır paraların tedavülden kaldırılması gibi cârî harcamalar için kullanılmıştır. Her borç alışı devlet gelir kaynaklarının teminat olarak gösterilmesi ise ülkeyi iptek altına sokuyordu.

İstikrazlar	Borçlanılan ana para	Ele geçen miktar	Faiz (%)
1854	3.300.000	2.640.000	6
1855	5.500.000	5.644.375	4
1858	5.500.000	4.180.000	6
1860	2.240.942	1.400.588	6
1862	8.800.000	5.984.000	6
1863	8.800.000	6.248.000	6
1865	6.600.000	4.356.000	6
1865 (Umumi Borçlar)	40.000.000	20.000.000	5
1869	24.444.442	13.200.000	6
1870	34.848.000	11.194.920	3
1871	6.270.000	4.577.100	6
1872	5.302.220	5.222.686	9
1873 (Umumi Borçlar)	12.612.110	6.832.551	5
1873	30.555.558	16.500.000	6
1874 (Umumi Borçlar)	44.000.000	19.140.000	5
T O P L A M	238.773.272	127.120.220	

Cârî harcamalardan doğan bütçe açıklarını kapatmak için hızlı bir borçlanma dönemine giren Osmanlı maliyesi sonunda iflâs etti. 1875 malî yılı bütçesi açığı 5 milyon lirayı geçiyordu. Aynı yıl ana para ve faiz olarak 14 milyon lira dış borç taksitinin ödenmesi gerekiyordu. Rumeli'de isyanlarla uğraşan ordu için âcilen 2 milyon liraya ihtiyaç vardı. Bu durum karşısında Sadrazam Mahmud Nedim Paşa, bütün dünya borsalarını ayağa kaldıran bir malî operasyona girişti. Konuyu Midhat Paşa'nın da dahil olduğu bir komisyona incelettikten ve alınan kararları Sultan Abdülaziz'e onaylattıktan sonra 6 Ekim 1875 tarihinde bir kararname yayımladı. Burada dış borç taksitinin yarısının nakten ödeneceği, yarısı için de beş yıl vadeli ve % 5 faizli yeni tahvil verileceği, bunlar için bütün